

עיונים לשמחת תורה עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

זמן שמחתנו הרב שאול גרינפלד

ליטרא [כ450 גרם] בשר או של דג או ירק. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם' - גלגלו במה שאתם מוצאים בפר אחד ואיל אחד.

הרמב"ם מלמד אותנו, שהקשר של אומות העולם אל הקדוש ברוך הוא, חייב לעבור דרך עם ישראל. וכך כתב בהלכות מלכים⁴:

"כל המקבל שבע המצוות ונזהר לעשותן, הרי זה מחסידי אמות העולם ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבנו שבני נח מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשין מפני הכרע הדעת - אין זה גר תושב, ואינו מחסידי אומות העולם, אלא מחמיהם".

התנהגות נאותה של בן אומות העולם, יכולה להחשיב אותו כחכם, אבל כדי שיוכל להיחשב לחסיד ולהיות בן העולם הבא, עליו לשמור את מצוותיו דווקא מכח הציווי שנאמר לעם ישראל. ולא עוד, אלא שממשיך הרמב"ם בהלכות מלכים⁵ ומלמד אותנו, שהתורה מיועדת רק לעם ישראל, ואומות העולם אינם רשאים ללמוד בה אלא את המצוות שלהם:

"גוי שעסק בתורה חייב מיתה, ולא יעסוק אלא בשבע מצוות שלהם בלבד. וכן גוי ששבת אפילו ביום מימות החול - אם עשה אותו לעצמו כמו שבת, חייב מיתה. ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו... ואם עסק בתורה או שבת או חידש דבר - מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה".

את הקשר המיוחד של התורה דווקא לעם ישראל, למד

הגמרא במסכת סוכה, מלמדת אותנו את עניינו של יום שמיני עצרת, הבא לאחר שבעת הימים של חג הסוכות:

"אמר רבי אלעזר: הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד שבעים אומות. פר יחידי למה - כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו: עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך".

לאורך חג הסוכות, היו מקריבים בבית המקדש שבעים פרים: שלושה עשר פרים ביום הראשון, שנים עשר ביום השני וכך הלאה בסדר יורד, עד שביום הושענא רבה הקריבו שבעה פרים. ואילו ביום שמיני עצרת נאמר²:

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו. והקרבתם עולה אשה ריח ניחח לה' פר אחד".

ועל כך הסבירו חכמינו בגמרא, ששבעים הפרים שהוקרבו בסוכות, הם כנגד שבעים אומות העולם, ואילו הפר האחד שמוקרב בשמיני עצרת, הוא כנגד עם ישראל.

התורה מלמדת אותנו, שאכן יש מקום בעולם לאומות שונות. העולם מתפתח ומתקדם על ידי סגנונות שונים, ודרכי חשיבה מגוונות. אבל אחרי נתינת המקום לאומות העולם, מתייחד יום מיוחד לעם ישראל. ועל דרך זו, אנו מוצאים גם במדרש רבה לפרשת פינחס³:

"משל למלך שעשה סעודה שבעת ימים, וזימן כל בני אדם שבמדינה, בשבעת ימי המשתה. כיון שעברו שבעת ימי המשתה, אמר לאוהבו: כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה, נגלגל [נסתפק] אני ואתה במה שתמצא:

ח, י"א. הנוסח ממהדורת הגאון מהר"י קאפח.

י, ט. הנוסח כנ"ל.

4

5

1 נ"ה, ב.

2 במדבר כ"ט, ל"ה - ל"ו.

3 פרשה כ"א סימן כ"ד.

1

2

3

הרמב"ם⁶ מהפרשה שלנו:

"משה רבינו לא הנחיל התורה והמצוות אלא לישראל, שנאמר⁷: 'מורשה קהלת יעקב', ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות, שנאמר⁸: 'ככם כגר'."

התורה היא: 'מורה קהילת יעקב' ואינה שייכת לאומה אחרת. עד כדי כך, אחת מהסיבות לתענית בעשרה בטבת, היא תרגום התורה: 'מלך יוון אנסני לכתוב דת יונית'⁹. וכך ביאר רבינו הרב צבי יהודה באחת משיחותיו¹⁰:

"כְּשֶׁבִּלְב קונסטלצית העמים נמצאת אומה מיוחדת, מרכזית זו, שבה מופיעה שלמות השראת השכינה, אזי אותה השראת השכינה נמשכת אל כל העמים. החילוק הוא אם אותה השראת שכינה מרוכזת, או מפוזרת ומנופצת לרסיסים. כאשר השראת השכינה מרוכזת ותופסת את מקומה בישראל בכל בריאותה תוקפה וחוסנה, ולא מפוזרת באומות העולם, מתקיים מתוך כך: 'והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו, כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים'¹¹."

כמו שלכל אבר בגוף, יש התפקיד המיוחד שלו, כך גם לכל אומה יש התפקיד שלה בעולם. התפקיד של עם ישראל הוא להיות ה'הלב באברים', כפי שלמדנו רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי¹². כאשר התורה מרוכזת בעם ישראל, הוא יכול לתת את השפעתה בצורה בריאה לשאר האומות.

אמנם, גם כאשר התורה הגיעה אל אומות העולם בצורה שאינה נכונה, וכתוצאה מהעיוותים שנוצרו על ידם נגרם סבל רב לעם ישראל לאורך אלפיים השנים האחרונות, ראה בכך הרמב"ם¹³ את יד ה' שנועדה אף על ידי החשכה זו, להכין את הדרך למלך המשיח:

"אבל מחשבות בורא העולם אין כח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו, וכל

הדברים האלו שלישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לַיִשָּׁר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד... כיצד? כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה."

ישנם מושגים של אמונה שאומות העולם למדו להכיר. העולם ברובו כבר התרחק מהאליליות והפרימיטיביות שאפיינה את העת העתיקה. המפגש עם התורה החדיר לעולם רעיונות חדשים. העולם התקדם, אף שעדיין בצורה מבולבלת, ומבלי להחזיק במחויבות מוסרית אמיתית. אך המצָע כבר נוצר, ולכן:

"כשיעמוד המלך המשיח באמת, ויצליח וירום וינשא, מיד הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הִטְעוּם."

ביפן הוקמה כת בשם 'כת המקויה', שמאמינה בחשיבות הקשר עם עם ישראל. בעת ביקור של קבוצה בחברי הכת בארץ, הביאו אותם להשתתף בריקודי ההקפות השניות של ישיבת מרכז הרב. התלמידים שהביאו את אנשי הכת, רצו לדעת האם מותר להם לכבד גם האורחים בריקוד עם ספר תורה. השאלה הופנתה אל מרן ראש הישיבה והרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא זצ"ל. ראש הישיבה שמע על רצונם, והשיב מיד: 'פר אחד, פר אחד!'. לאחר מחשבה, הבינו התלמידים: שמיני עצרת ושמחת תורה שייכים רק לעם ישראל: היום מקריבים רק 'פר אחד' - כי היום אין אורחים!

חזק חזק ונתחזק

6	שם ח, י.
7	דברים ל"ג, ד.
8	במדבר ט"ו, ט"ו.
9	סליחות לעשרה בטבת.
10	שיחות הרב צבי יהודה שמות עמ' 360 – 361.
11	ישעיהו ב, ג.
12	מאמר ב אות ל"ו. עמ' ס"ו בתרגום הגאון מהר"י קאפח (עם המקור הערבי).
13	שם י"א, ד. הנוסח כנ"ל.